

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	345	„АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ”
Професия	345120	„ИКОНОМИСТ”
Специалност	3451203	„ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО”

Утвърдена със Заповед № РД 09 – 29/10.01.2014 г.

София, 2014 година

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията **345120 „Икономист“**, специалност **3451203 „Земеделско стопанство“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаемите, изискващи се за придобиване на трета степен по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация съгласно **Наредба № 32 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Икономист“** (Обн. ДВ, бр. 15 от 21.02.2012 г., в сила от 21.02.2012 г., издадена от министъра на образованието, младежта и науката).

Държавните изпити по теория и практика на професията и специалността се провеждат в съответствие с изискванията на Закона за професионалното образование и обучение и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата за оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За държавния изпит по теория на професията и специалността:

- а.** Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
- б.** Критерии за оценяване.

2. За държавния изпит по практика на професията и специалността:

- а.** Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- б.** Критерии за оценяване.

3. Система за оценяване.

4. Препоръчителна литература.

5. Приложения:

- а.** Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията и специалността.
- б.** Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Изпитни теми с план-тезиса на учебното съдържание.

Изпитна тема № 1: СЧЕТОВОДЕН БАЛАНС

План-тезис:

- Същност на счетоводния баланс.
- Форми на счетоводния баланс. Видове счетоводни баланси.
- Съдържание, строеж и структура на счетоводния баланс.
- Влияние на стопанските операции върху съдържанието и структурата на счетоводния баланс.

Приложна задача: По зададени данни за имуществото на дадено предприятие да се състави в двустранна форма нетен баланс на фирмата.

Дидактически материали: Бланка на счетоводен баланс.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на счетоводния баланс.	10
2	Познава и обяснява формите на баланса и видовете баланси.	10
3	Познава съдържанието, обяснява строежа и структурата на счетоводния баланс и разделите на балансовата схема спрямо СС1.	20
4	Познава и анализира влиянието на стопанските операции върху съдържанието и структурата на счетоводния баланс.	10
5	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 2: ДАНЪЧНА СИСТЕМА

План-тезис:

- Същност на данъчната система и политика.
- Видове данъчни системи. Изисквания към данъчната система.
- Данък - същност, функции и елементи.
- Начини за облагане данъци.
- Видове данъци.

Приложна задача: Да се изчисли размера на данъчното задължение чрез етажната прогресия при зададени облагаема сума и интервали на етажите.

Дидактически материали: Условие на задача.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1	Разглежда данъчната система и познава данъчната политика.	5
2	Познава видовете данъчни системи и посочва изискванията към данъчната система.	5
3	Дефинира същността на понятието данък. Разглежда функциите и елементите му.	10
4	Познава и прилага начините за облагане с данъци.	20
5	Разбира, познава и анализира видовете данъци.	10
6	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки:		60

Изпитна тема № 3: ТРУДОВ ДОГОВОР

План-тезис:

- Същност и съдържание на трудовия договор.
- Видове трудови договори.
- Сключване, изпълнение, изменение и прекратяване на трудовия договор.
- Задължение за регистрация на трудовите договори.

Приложна задача: Попълване на трудов договор по предварително зададени данни.

Дидактически материали: Бланка за примерен трудов договор.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 3	Максимален брой точки
1	Дефинира същността, посочва значението и характеризира трудовия договор.	10
2	Анализира задължителните елементи на трудовия договор.	10
3	Разглежда отделните видове трудови договори.	10
4	Проследява процедурата по сключване, изменение и прекратяване на трудовия договор.	10
5	Познава реда за регистрация на трудовите договори.	10
6	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 4: ПЕРСОНАЛ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО. РАБОТНА ЗАПЛАТА

План-тезис:

- Същност на персонала и обща характеристика на работната заплата.
- Състав и структура на персонала.
- Форми (системи) на заплащане на труда на персонала.
- Номинална и реална работна заплата.
- Ред и начин за определяне и изчисляване на работните заплати на работници и служители.

Приложна задача: Изготвяна на ведомост за работна заплата по предварително зададени данни.

Дидактически материали: Бланка - ведомост за работна заплата (при възможност да се използва компютър и интернет).

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на категориите персонал и работна заплата.	10
2	Познава и разбира състава и структурата на персонала.	10
3	Разглежда и обяснява формите на заплащане на труда и видовете работна заплата.	10
4	Познава реда и начина за определяне и изчисляване на работната заплата на персонала.	15
5	Анализира факторите, оказващи влияние върху формирането на работната заплата.	5
6	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 5: ПРЕДПРИЯТИЕ. ПРАВНО-ОРГАНИЗАЦИОННИ ФОРМИ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис:

- Предприятие – същност и фактори за производство.
- Основни функции на предприятието.
- Предприятието и неговата обществена среда.
- Предприятието – компромис между индивидуални и обществени цели.

Приложна задача: Обяснете и начертайте графично връзките между четирите основни функции на предприятието, за което са предоставени данни за вид дейност, големина на капитала, брой работници, разпределени по функционални звена.

Дидактически материали: Описание на казус.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на предприятието и факторите за производство.	10
2	Разбира и познава основните функции на предприятието.	10
3	Познава и обяснява взаимодействията на предприятието с неговата обществена среда.	15
4	Познава и анализира необходимостта от компромис на предприятието между неговите индивидуални му и обществени цели.	20
5	Решава вярно приложната задача.	5
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 6: ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

План-тезис:

- Себестойност и цена на продукта.
- Печалба на предприятието. Същност и видове.
- Производителност на труда. Видове.
- Ефективност – същност, измерване.
- Рентабилност – същност, определяне, видове.

Приложна задача: Определете рентабилността при зададени изходни данни.

Дидактически материали: Условие на задача.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 6	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на понятията себестойност и цена, разбира и анализира връзката между тях. Познава статиите на калкулация.	10
2	Познава същността, формирането на печалбата и нейните видове.	10
3	Познава и разбира понятието производителност на труда, обяснява обществената и индивидуалната производителност на труда.	15
4	Определя, разбира и анализира показателя ефективност.	10
5	Определя, разбира и класифицира показателя рентабилност.	10
6	Решава вярно приложната задача.	5
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 7: БИЗНЕС ПЛАН

План-тезис:

- Същност и значение на бизнес плана. Целеви групи.
- Структура на бизнес плана.
- Основни стъпки при изготвянето на бизнес план. Изисквания към бизнес плана.
- Представяне, защита и оценка на бизнес плана.

Приложна задача: Изготвяне на примерна заглавна страница и резюме на бизнес план по зададена бизнес идея и целева група.

Дидактически материали: Описание на ситуация.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 7	Максимален брой точки
1	Дефинира същността, значението и целевата група на бизнес плана.	10
2	Представя основните елементи на бизнес плана.	20
3	Планира основните стъпки при изготвянето на бизнес плана.	10
4	Анализира изискванията и особеностите при представянето, защитата и оценката на бизнес плана.	10
5	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 8: ПАЗАР. ОСНОВНИ КАТЕГОРИИ НА ПАЗАРА. ПАЗАРНИ СУБЕКТИ

План тезис:

- Пазар и пазарни структури.
- Пазарни субекти и модел на взаимодействие между тях в условията на пазарна икономика.
- Индивидуално и пазарно търсене.
- Предлагане на блага.

Приложна задача: Изобразете графично кривата на търсене и предлагане на продукт А. Анализирайте състоянието на пазара, като определите равновесната цена, равновесното количество. Посочете величината на пазарния излишък, съответно – дефицит.

Дидактически материали: Условие на задачата.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 8	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на пазара, пазарната система и типове пазарни структури.	10
2	Изобразява графично и обяснява модела на взаимодействие между пазарните субекти в условията на пазарна икономика.	10
3	Дефинира същността на индивидуалното и съвкупното търсене. Изобразява графично и обяснява влиянието на фактора цена. Обяснява другите фактори, влияещи върху търсенето.	15

4	Дефинира същността на понятието предлагане на блага. Изобразява графично и обяснява влиянието на фактора цена на благото върху предлагането. Обяснява влиянието на други фактори върху предлагането.	15
5	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 9: МАРКЕТИНГ-МИКС

План-тезис:

- Същност и елементи на маркетинг-микса. Композиция на елементите.
- Продуктова политика. Същност и нива на продукта.
- Ценова политика. Същност, цели и задачи.
- Дистрибуционна (пласментна) политика. Същност на дистрибуцията и основни стратегии на дистрибуцията.
- Комуникационна политика. Същност и елементи.

Приложна задача: Задача за разграничаване на елементите на маркетинговия микс на конкретен продукт.

Дидактически материали: Продуктови каталози, брошурки и диплянки.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1	Дефинира същността и елементите на маркетинг микса. Анализира синергичния ефект от тяхната композиция.	10
2	Дефинира същността на продуктовата политика. Обяснява нивата на продукта.	10
3	Дефинира същността, целите и задачите на ценовата политика.	10
4	Дефинира същността на дистрибуцията. Обяснява основните стратегии на дистрибуцията.	10
5	Дефинира същността на комуникационната политика. Обяснява нейните елементи.	10
6	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 10: БИЗНЕС ОТНОШЕНИЯ С КЛИЕНТИ И ДОСТАВЧИЦИ

План-тезис:

- Същност на преговорите и нива на тяхното провеждане.
- Подготовка и провеждане на преговори.
- Правила за успешни преговори. Вербални и невербални техники.
- Организация на междуфирмени преговори, стратегия и тактика на провеждане.

Приложна задача: Съставяне и оформяне на писмо - покана за бизнес преговори на български или чужд език.

Дидактически материали: Описание на ситуация.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 10	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на бизнес преговорите и представя основните нива на тяхното провеждане.	10
2	Планира подготовката и етапите при провеждането на бизнес преговорите.	20
3	Анализира правилата за успешни преговори, в т.ч. външен вид, език и стил на преговорите.	10
4	Анализира стратегиите, техниките и тактиките в преговорите, в т.ч. и с чуждестранни партньори.	10
5	Решава вярно приложната задача.	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 11: ФИНАНСИРАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО
План-тезис:

- Източници на финансиране – същност и видове.
- Кредит – същност, видове, базисни условия при получаване на кредит.
- Лизинг – същност, видове, предимства и недостатъци.
- Факторинг - същност, страни по факторинговата сделка.
- Франчайзинг - същност, форми и предимства.

Приложна задача: Да се определят лихвата при зададена норма (лихвен процент) и размерът на кредита.

Дидактически материали: Условие на задача.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 11	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на източниците на финансиране. Обяснява различните източници на финансиране.	10
2	Дефинира същността на кредита. Обяснява видовете кредити. Анализира базисните условия при получаване на кредит.	15
3	Дефинира същността на лизинга. Обяснява различните видове лизинг. Разбира и оценява предимствата и недостатъците на лизинга.	10
4	Дефинира същността на факторинга. Познава и обяснява страните по факторинговата дейност.	5
5	Дефинира същността на франчайзинга. Познава и обяснява формите на франчайзинга. Анализира и обяснява предимствата на франчайзинга.	15
6	Решава вярно приложната задача.	5
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 12: УПРАВЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис:

- Същност, обект и субект на управлението.
- Стиллове на управление на предприятието.
- Управленски процес – понятие, характерни особености, подсистеми и фази на управленския цикъл.
- Принципи и методи на управление на предприятието.

Приложна задача: Изберете два от стилловете на управление на предприятието и направете сравнение на предимствата и недостатъците им в таблична форма.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 12	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на управлението, обекта, субекта и понятието „управленски процес“.	10
2	Разбира и обяснява стилловете на управление на предприятието.	10
3	Познава и обяснява характерните особености, подсистемите и фазите на управленския процес.	15
4	Познава и анализира принципите и методите на управление.	15
5	Решава вярно приложната задача.	10
	Общ брой точки:	60

Изпитна тема № 13: УПРАВЛЕНСКО РЕШЕНИЕ

План-тезис:

- Същност и изисквания към вземането на управленското решение.
- Проблемна ситуация.
- Етапи на процеса на вземане на управленско решение.
- Методи за вземане на управленско решение.

Приложна задача: Решава казус, в който е описана проблемна ситуация в предприятието и се предлага вариант за разрешаването ѝ. Обосновава решението.

Дидактически материали: Описание на проблемната ситуация.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 13	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на управленското решение и проблемната ситуация.	10
2	Дефинира и характеризира алтернативите за разрешаване на проблемна ситуация.	15
3	Познава и анализира етапите на процеса на вземане на решение.	15
4	Познава и обяснява методите за вземане на управленско решение.	10
5	Решава вярно приложната задача.	10
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 14: УПРАВЛЕНСКИ ФУНКЦИИ

План-тезис:

- Планиране.
- Организиране.
- Ръководене.
- Контролиране.

Приложна задача: Разпределяне на посочени примерни дейности, извършвани в предприятие по управленски функции. Обосноваване на решението.

Дидактически материали: Таблица с примерни дейности.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 14	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на понятията на функциите планиране, организиране, ръководене и контролиране.	10
2	Характеризира функциите планиране, организиране, ръководене и контролиране.	10
3	Анализира функциите планиране, организиране, ръководене и контролиране.	15
4	Разбира, познава и анализира връзката между функциите на управление.	15
5	Решава вярно приложната задача.	10
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 15: ПРАВНО-ОРГАНИЗАЦИОННИ ФОРМИ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

План-тезис:

- Същност на правна форма на предприятието.
- Критерии за избор и възможности на правните форми на предприятието.
- Видове правно-организационни форми.

Приложна задача: Избиране на вариант на правно-организационна форма на предприятие и обосноваване на избора въз основа на предварително зададени данни за предмет на дейност, големина на капитала, брой на собствениците, участие в печалбата и загубата.

Дидактически материали: Описание на казус.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 15	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на правната форма на предприятието.	10
2	Разбира и познава критериите за избор на правна форма.	10
3	Познава и обяснява видовете правно-организационни форми на предприятието.	15
4	Познава и анализира предимствата и недостатъците на видовете правно-организационни форми на предприятието.	20
5	Решава вярно приложната задача.	5
	Общ брой точки	60

Изпитна тема № 16: СТРАТЕГИЧЕСКО И ОПЕРАТИВНО ПЛАНИРАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРЕДПРИЯТИЕ

План-тезис:

- Същност на стратегическото и оперативното планиране.
- Процес на планиране.
- Равнища на стратегическо планиране.
- Видове фирмени стратегии.

Приложна задача: Вземане на решение за избор на стратегия при конкретна икономическа ситуация в предприятие „Х“.

Дидактически материали: Описание на ситуацията.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 16	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на стратегическото и оперативното планиране.	10
2	Разбира и обяснява по етапи процеса на разработване на планове.	10
3	Разбира и познава равнищата на стратегическо планиране.	15
4	Разбира, познава и анализира видовете стратегии.	20
5	Решава вярно приложната задача.	5
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 17: ПРОИЗВОДСТВЕНИ ФАКТОРИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

План-тезис:

- Производствени фактори. Същност и класификация.
- Трудови ресурси в селското стопанство. Същност и особености.
- Капиталови ресурси в селското стопанство.
- Поземлени ресурси. Особенности на земята като фактор на селскостопанското производство.
- Цена на земята.

Приложна задача: Да се определи цената на земята по зададени изходни данни.

Дидактически материали: Описание на казуса.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 17	Максимален брой точки
1	Дефинира същността и изброява факторите на производство.	10
2	Разбира и описва същността и особеностите на ресурси в селското стопанство.	20
3	Анализира особеностите на земята като фактор на земеделското производство.	10
4	Познава методите за определяне на цената на земята.	10
5	Решава вярно приложната задача	10
Общ брой точки		60

Изпитна тема № 18: КООПЕРАЦИЯ

План-тезис:

- Същност и правна уредба.
- Органи на кооперацията.
- Имущество на кооперацията и разпределение на доходите.

Приложна задача: По зададен казус за продажба на дълготрайни активи, като част от имуществото на кооперацията, да се аргументира решението на органите на кооперацията за разпределяне на доходите, получени от продажбата.

Дидактически материали: Описание на казуса.

№	Критерии за оценяване на изпитна тема № 18	Максимален брой точки
1	Дефинира същността на кооперацията и разглежда правната уредба	20
2	Разглежда органите на кооперацията.	15
3	Представя имуществото на кооперацията и анализира разпределението на доходите.	15
4	Решава вярно приложната задача.	10
	Общ брой точки	60

2. Критерии за оценяване.

Комисията по оценяване на изпита по теория на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА

IV.

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания

Чрез държавния изпит по практика на професията и специалността се проверяват и оценяват професионалните и предприемаческите умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на трета степен на професионална квалификация.

Изпитът по практика се състои в разработване и защита на бизнес проект от екип, в който са включени до трима ученици/обучаеми, или като индивидуална разработка.

Темите на бизнес проекта се избират и формулират от обучаемите съвместно с ръководителите на проектите, които са членове на комисията по практиката на професията и специалността в училището/обучаващата институция.

Индивидуалните практически задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция.

Бизнес проектът се предава на комисията, утвърдена със Заповед на директора на училището или обучителната организация.

Защитата на бизнес проекта се провежда съгласно график, утвърден от директора.

Бизнес проектът включва разделите:

1. Увод.
2. Маркетингова част - анализи, маркетингово проучване, сегментиране, позициониране, маркетингова стратегия.
3. Организация на дейността - избор на място и правна форма, организация на дейност и структура.
4. Финансова част - финансиране, разходи, приходи, печалба, рентабилност, възвръщаемост.
5. Изводи и тенденции за развитие.
6. Заключение.
7. Приложения, използвана литература, декларация за авторство.

Бизнес проектът следва да бъде предаден на комисията, назначена от директора 30 дни преди самата защита.

2. Критерии за оценяване.

За всяко индивидуално практическо задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика по професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата.

№ по ред	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Максимален брой точки
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда	<i>1.1. Избира правилно и използва по безопасен начин необходимите технически средства; 1.2. Организира правилно работното си място с оглед осигуряване на ергономичност; 1.3. Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, и спазва предписанията за своевременна реакция при работа с технически средства.</i>	<i>да/не</i>
2.	Представяне на бизнес проекта на хартиен носител	<i>2.1. Спазва изискванията за челна страница, съдържание, увод, изложение, приложение и заключение; 2.2. Добър външен вид.</i>	5
3.	Представяне на маркетингова част	<i>3.1. Анализира макро- и микрообкръжаваща среда; 3.2. Прилага SWOT - анализ; 3.3. Умее да прилага маркетинговия инструменталиум;</i>	20

		<p>3.4. Разработва оптимална пласментна политика;</p> <p>3.5. Разработва ефективна рекламна кампания;</p> <p>3.6. Прилага сегментиране и позициониране на продукта;</p> <p>3.7. Разработва и прилага подходяща ценова политика.</p>	
4.	Представяне на организацията на дейността	<p>4.1. Проучва и представя правилно структурата на предприятието;</p> <p>4.2. Предлага оптимизация на имуществото, работното време и персонала.</p>	10
5.	Разработване на финансова част	<p>5.1. Прилага основните икономически показатели;</p> <p>5.2. Описва източниците на финансиране;</p> <p>5.3. Анализира финансовото състояние на предприятието;</p> <p>5.4. Формулира изводи за дейността и проектира тенденции за развитие.</p>	15
6.	Умение за представяне/презентиране	<p>5.1. Използва правилно вербалната комуникация – речеви етикет, организация на речта, ораторско майсторство и др;</p> <p>5.2. Прилага правилно невербалната комуникация – лице, поза, жест и др.;</p> <p>5.3. Осъществява зрителен контакт с аудиторията;</p> <p>5.4. Демонстрира подходящ външен вид и др.</p>	5
6.	Онагледяване на бизнес проекта	<p>6.1. Използва технически средства- РС, мултимедия и други;</p> <p>6.2. Използва нагледни материали- табла, макети, фотоси, албуми и др.</p>	5
		Общ брой точки	60

Посочва се максималният брой точки, който се поставя при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя. Те са в съответствие с посочените в Държавното образователно изискване за придобиване квалификацията по професията „Икономист”.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Максималният брой точки за всяка изпитна тема и за всяко изпитно задание е **60**. Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор.

Преминаването от точки в цифрова оценка съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общия брой точки от всички критерии : 10

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0,01.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 от 2003 г. за системата за оценяване.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Кънчев, Ив. и колектив. Икономика и организация на земеделските стопанства. Изд. „Мартилен”, София, 2002 г.
2. Ив. Кънчев и колектив. Икономика и мениджмънт на земеделските стопанства. София, изд. Мартилен, 2004 г.
3. Йоханес Линднер и колектив. Предприемачество и мениджмънт – 1,2,3. Изд. Дионис, София, 2007 г.
4. проф. д. ик.н. Кирил Тодоров. Предприемачество и мениджмънт. изд. Мартилен, София, 2004 г.
5. Попов, Г., Икономика на предприятието. изд.Мартилен, София, 2005 г.
6. Дончев, Д. и колектив, Икономика на предприятието. Изд. Мартилен, София, 2012 г.
7. Чаушева, В. и колектив. Икономика на предприятието - 1,2 и 3 част. изд. "Дионис", София, 2008 г.
8. Дончев, Д.. Мениджмънт (Мениджмънт на предприятието). изд. "Мартилен", София, 2007 г.
9. Войкова, Ант., Георгиева М. Икономика. Изд.Мартилен, София, 2005 г.
10. Доганов, Д., Младенов Здр., Панова Р. Маркетинг, ИК „Люрен”,София,1999 г.
11. Доганов, Д., Младенов, Здр., Панова, Р. Маркетинг. Тестове и задачи, ИК „Дионис”,София, 2007 г.
12. Каракашева, Л., Маркова, Б. Маркетинг I част. Изд. Призма, 2007 г.
13. Щерев, Н. Маркетинг и реклама. изд. Мартилен, 2009 г.
14. доц. д-р Божков, В., доц. д-р Илиев, Г. Счетоводство на предприятието. изд. Горекспрес , 2007 г.
15. Петров, Л. Основи на счетоводството. Изд. Мартилен, София, 2008 г.
16. Герчев,а М. и колектив. Примерни задания и бизнес проекти за държавни изпити по икономика. Изд. Мартилен, София, 2008 г.
17. Бакалова, Е. Бизнес комуникации. Изд. Принта-КОМ, Смолян, 2011г.
18. Гугова, В., Пулков, В. Бизнес комуникации. Изд. Нова звезда, 2007 г.
19. Ризова, М., Бизнес комуникации. Изд. Мартилен, София, 2009 г.
20. Кънев, М. Микроикономика, Методи Кънев, Изд. Мартилен, София, 2009 г.
21. Кънев, М. Макроикономика. Изд. Мартилен, София, 2008 г.
22. Вачков, С. и колектив. Финанси. Изд. Мартилен, София, 2011 г.
23. Наредба за структурата и организацията на работната заплата.
24. Търговски закон. Закон за кооперациите. Кодекс на труда.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Даниела Коюмджиева - Земеделска професионална гимназия "Климент Тимирязев",
гр. Сандански

Мариана Анталавичева - Земеделска професионална гимназия "Климент Тимирязев",
гр. Сандански

Иван Стоилов - Земеделска професионална гимназия "Климент Тимирязев",
гр. Сандански

Снежана Маламова - Земеделска професионална гимназия "Климент Тимирязев",
гр. Сандански

Наталия Костадинова - Земеделска професионална гимназия "Климент Тимирязев",
гр. Сандански

Нели Петрова Шаркова - Професионална гимназия по селско стопанство „Земя”,
гр.Провадия

Виолета Николаева Димитрова - Професионална гимназия по селско стопанство „Земя”,
гр. Провадия

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

.....
/пълно наименование на училището/обучаващата институция/

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професия **345120 „Икономист”**
специалност **3451203 „Земеделско стопанство”**

Изпитна тема № 1

Счетоводен баланс

План-тезис:

- Същност на счетоводния баланс.
- Форми на счетоводния баланс. Видове счетоводни баланси.
- Съдържание, строеж и структура на счетоводния баланс.
- Влияние на стопанските операции върху съдържанието и структурата на счетоводния баланс.

Приложна задача: По зададени данни за имуществото на дадено предприятие да се състави в двустранна форма нетен баланс на фирмата.

Дидактически материали: Бланка на счетоводен баланс.

Председател на изпитната комисия: .....
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция .....

.....

(подпис)

(име, фамилия)

(печат на училището/обучаващата институция)

б/ Примерно индивидуално практическо задание

.....
/пълно наименование на училището/обучаващата институция/

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професия **345120 „Икономист“**
специалност **3451203 „Земеделско стопанство“**

Индивидуално практическо задание № 1

На ученика/обучавания .....
(трите имена на ученика/обучавания/обучаваните)

от ..... клас

начална дата на разработване на бизнес проекта:.....

дата на предаване на бизнес проекта :.....

дата и час на защита на бизнес проекта: .....201.. г. от ..... часа до..... часа

Място на защита на

проекта:.....

1. Да се разработи и защити Бизнес проект на тема: Развитие на дейността на РПК „.....”, гр. ....
2. Указания/инструкции/изисквания/ за изпълнение на практическото задание:

Бизнес проектът трябва да :

- е в обем не по- малко от 20 печатни страници;
- включва всички раздели от структурата на бизнес проекта;
- съдържа резултати от проучвания, графики, таблици, диаграми;
- съдържа декларация за авторство от автора/авторския колектив;
- се предаде на хартиен носител, формат А4;
- се предаде на комисията 30 дни преди определената дата за представяне и защита;

УЧЕНИК/ ОБУЧАВАН : .....
(име, фамилия) (подпис)

Председател на изпитната комисия: .....
(име, фамилия) /подпис/

Директор/ръководител на обучаващата институция .....
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)